

Denne artikel blev bragt som kronik i Information fredag d. 3. marts 2006 med titlen Perkerdansk og Rinkebysvensk - en titel jeg ikke selv bryder mig om...

Jævnt globaliseret dansk

Der er ingen grund til eksotisere, endsige dømonisere, det som nogle kalder "perkerdansk". Det er hverken eksotisk, afvigende eller uforståeligt. Når unge bruger ord fra engelsk, arabisk, tyrkisk osv., gør de blot hvad alle andre gør og altid har gjort med sprog i samtaler, i skrift, kunst og litteratur: De udtrykker sig gennem brug af de stilistiske ressourcer som samtiden stiller til rådighed. Derfor er unge Nørrebro-borgeres brug af arabiske ord i dansk i princippet ikke anderledes end rockgruppen Nephews blanding af engelsk og dansk eller erhvervslivets hang til engelske managementudtryk. Det er udtryk for jævnt globaliseret dansk.

Det vækker interesse og nysgerrig undren når man på forsiden af Information d. 6. januar kan læse: "Wallah, du er min habibi, taieb! Men nogle gange er du mashalla... jalla!". En asterisk indikerer at man længere nede på siden kan få sin undren afklaret med en oversættelse: "Jeg sværger du er min ven, okay! Men nogle gange er du også for meget... kom!"

Artiklerne inde i samme avis handler om "perkerdansk". Forsideteksten er naturligvis en konstruktion fra journalistens side – en illustrativ sammensætning af (for udenforstående uforståelige) ord af slang-karakter. I realiteten er det sjældent at ordene hober sig sammen ved siden af hinanden så sproget fremstår som et eksotisk og helt uforståeligt sprog, som om det slet ikke er dansk. Ligesom en slangytring som "skipper her nupper øsen down til sine homier" ikke kan betragtes som repræsentativ for "dansk ungdomssprog", er forsideteksten heller ikke repræsentativ for "perkerdansk".

Multietnolekt

Siden slutningen af 1990'erne har sprogforskere kendt til "perkerdansk". Jeg foretrækker betegnelsen multietnolekt. Indrømmet, det er ikke et særlig mundret ord, og heller ikke et vi hører de unge selv bruge om deres sprog. Der er tilsyneladende ikke blandt talere af multietnolekt noget etableret navn. Jeg har hørt forskellige betegnelser som perkersprog, wallahsprog og danimix, men der er ikke ét bredt accepteret navn. Multietnolekt er en god term at bruge, i hvert fald blandt professionelle, fordi den signalerer at sprogbrugen er vokset ud af en etnisk blandet sammenhæng. Samtidig peger den på at der er tale om et parallelfænomen til andre jævne danske 'lekter' som dialekter, sociolekter og etnolekter.

Hvorfor opstår et fænomen som multietnolekt i Danmark? Måske har vi nogle helt unikt kreative og udspekulerede efterkommere af indvandrere som opfinder deres egen hemmelige kode i ringeagt for det gode danske modersmål? Nej. Forklaringen er langt fra så farvefuld. Snarere kedelig. De unge på Nørrebro gør ikke noget som ikke er set eller hørt før og som ikke finder sted andre steder. Allerede i 1980'erne kendte man til samme fænomen i Stockholm. Her kaldte brugerne selv deres sprog for rinkebysvensk hvilket i en dansk kontekst kan oversættes til noget i retning af ishøj dansk eller måske nørrebrosk. Det vil sige at brugerne af rinkebysvensk selv forbandt deres sprog med den lokalitet de var vokset op i, og altså ikke i første omgang med en bestemt etnicitet. I løbet af 1990'erne er tilsvarende 'lekter' også beskrevet i bl.a. Holland, Tyskland, England og Frankrig. Fælles for varieteterne i de forskellige lande er at majoritetssproget blandes med ord og fraser fra minoritetssprog, og at der udvikles udtaler og grammatiske konstruktioner som associeres med sprogbrugere i blandede indvandrer miljøer. Det er med andre ord ganske almindeligt at sprogbrugere der vokser op i storbyernes multietniske områder, skaber deres egne varieteter. Skulle

man frygte standardsprogenes status i forhold multietnolekt, kan vi se til Sverige igen. Rinkebysvensk har været kendt i mere end 20 år, men har aldrig været, og er stadig ikke, noget nær en trussel for svensk.

Wallah

Wallah er måske det ord som flest mennesker forbinder med multietnolekt, og det er ikke uden grund at det er blevet så frekvent et ord blandt unge nørrebro-borgere. Det udfylder nemlig en række nyttige funktioner. Wallah er af arabisk oprindelse og bruges i flere arabiske sprog, i tyrkisk og nu altså også i dansk (plus en række andre europæiske sprog). Direkte oversat betyder det ved Gud, fx jeg sværger ved Gud. Det bruges ofte som en understregning eller intensivering af det der siges. Under et spil matador, optaget på Nørrebro, siger en deltager, Johan, "jeg siger wallah kig i reglerne", og Amina der læser op fra et orange kort siger "wallah jeg sværger det er Deres fødselsdag". Men wallah kan også bruges spørgende og bekræftende. Se f.eks. følgende korte samtale mellem Ahmed og Mehmet:

Ahmed: jeg så Sabrina i dag.

Mehmet: wallah (spørgende)

Ahmed: ude foran bussen.

Mehmet: wallah (spørgende)

Ahmed: wallah (bekræftende)

Her betyder wallah noget i retning af "er det rigtigt?", og i det sidste tilfælde bekræfter Ahmed, "ja, det er rigtigt". I dette eksempel får wallah også samtalen til at flyde, idet Mehmet bruger ordet som en slags opfordring til Ahmed om at fortsætte – som om han sagde "næh hvor spændende, fortæl mig mere". Udover wallah er der cirka 20-30 ord, de fleste af slang-karakter, som er karakteristiske for multietnolekt. De fleste ord er af tyrkisk og arabisk oprindelse, men også ord fra kurdisk og serbokroatisk forekommer. Fra tyrkisk bruges f.eks. kız (= pige) og para (= penge), og fra arabisk jalla (= kom) og habibi (= ven).

Movie klip

Der er i princippet ikke forskel på at blande dansk med arabisk og tyrkisk og at blande med engelske ord og fraser. Som sprogbrugere benytter vi mennesker os af alle tilrådighedsværende ressourcer til at udtrykke os stilistisk som individer og som grupper. Med den danske rockgruppe Nephew har vi et eksempel på et kunstnerisk udtryk der afspejler vores nutid gennem brug af de ressourcer der er til rådighed for skabelsen af nye udtryk. I sangen movie klip synges f.eks.: Så ta'r I til Paris/jeg si'r til mig selv/oh god, mon det er farvel?/oh god, I hope not, don't start, I'm hot/så ta'r jeg ind på Shell for så gi'r det jo sig selv/and round we go. Så ryger I tobak/jeg si'r til mig selv/fuck det, jeg har det godt nok og vel/igen, så læng' I sing this song/så ryger jeg i bund/for du er både sød og ond/I love to long. Forsangeren Simon Kvamm har selv utalt om denne blanding af dansk og engelsk at den ikke er tilstræbt. Den er blevet til i en slags stream of consciousness hvor han har åbnet sindet for indtryk fra slogans, sangtekster, film osv. Det kommer der et særligt udtryk ud af som ikke ville være det samme som hvis han havde valgt at synge udelukkende på dansk eller udelukkende på engelsk. Blandingen bliver en slags 'tredje udtryk' der rammer en tone og en erfaring som mange unge i Danmark kan relatere sig til.

For Johan, Amina, Ahmed og Mehmet, som blev citeret ovenfor, gælder det samme: de skaber også deres eget udtryk som hverken er som deres forældres, deres læreres eller deres mindre søskendes sprog. Sprogbrugen er en stil der giver mening i deres liv, i de sammenhænge hvor de udtrykker sig som unge mennesker.

Pæredansk

De blandede udtryk, som Nephews tekster og multietnolekt er eksempler på, er pæredanske i den forstand at de udtrykker danske erfaringer og kun kan tolkes i en dansk kontekst. En englænder ville f.eks. slet ikke få det samme ud af en Nephew-tekst som en dansktalende. Multietnolekt på Nørrebro er et lokalt københavnsk udtryk, ligesom varieteter i Gjellerupparken er lokale århusianske udtryk. Sprogblanding i hverdagssproget er kun mærkeligt og eksotisk for dem der lever afsondret fra de blandede kvarterer. Det samme kan siges om traditionelle dialekter. For dem der lever med og vokser op i omgivelser hvor der anvendes en bestemt dialekt eller multietnolekt, er sprogformerne almindelige og jævne.

Undgå stigmatisering

Der kan naturligvis diskuteres andre og flere aspekter af multietnolekt end dem jeg har taget fat i her. Men mit budskab i denne sammenhæng er at understrege det trivielle i stilistiske blandinger. Lad os undgå at udskille en gruppe unge og konstruere dem som meget anderledes og eksotiske. Det er de ikke. Min pointe er sådan set hel generel og vedrører ikke kun brugere af multietnolekt: Det er naturligt og ganske almindeligt at blande. Men det kan være både kreativt dræbende, stigmatiserende og ekskluderende at insistere på en forestilling om rene udtryk. Det gælder i kunsten såvel som i sproget. Dette er værd at huske når vi i dag og i fremtiden møder forskellige former for jævnt globaliseret dansk.

Pia Quist